

معروف است. اگرچه متن اصلی کتاب گفته است اما
آخرین تحریر آن در قرن سوم هجری صورت گرفت.
بندهش ایرانی دارای یک دیباچه و ۳۳ فصل و
دارای مطالبی درباره بنیاد آفرینش کارهای نیک بزرگ
کارهای زشت دیوان سال دینی، بل شرایط بیان
کارچومان، پادشاهان و پهلوانان باستانی و سر
زمین های آنان ایران شهر و رفت ها و یادهای
کشور گمان رستاخیز و غیره است. بندهش
ایرانی دارای ۵۵۵۰ واژه پارسی میانه است و
بر روی درهم آن اخبار دینی با روایت های ملی
در آمیخته و از منابع هندوستانی و ماخدا سلاک
هر دو استفاده شده است.

فرداسیرم اثر دیگری گنبدده ها زادسیرم
نام دارد. زادسیرم پس گشتن جم یکی از بنیادها
نزدگشتی دوره غنایان و دستور گمان و
سیرجان بود. زادسیرم نام هیرید گمان
و از مولفان نزدیکترین سوم هجری است.
گنبددهای زادسیرم دارای چهار بخش و مجموعاً
هفده هزار واژه است و درباره بنیاد آفرینش
زندگانی نزدیکان تقسیم بندی اوستا و رستا
خیز و بیان چگونگی میگوید.

بخش نخست کتاب سه فصل را دربر
میگیرد: درباره آفرینش آغازین است. فصل
دوم ۳۱۰ آهنگن به پیشی نمونه های موجودات
هفت گانه یعنی آسمان، آب، زمین، گیاه، گاو
بکتاب آفریده گیوهت و آلوده شاک هر کدام
شمار داده شده است. فصل سوم استیز آیزدان
گونالون و حامیان آفریده گان فوق با آهنگن
و به دنبال آن آفرینش موجودات اورمندی از
پیشی نمونه های ذکر شده و تکثیر آنها در
چگونگی سخن گفته است.

موضوع اصلی دوم تاریخ دین است. درباره زندگی برداشت است که به نظر برداشتن در میان تاریخ همان ظهور کرده است. بخش سوم شامل دو فصل درباره ترکیب آدمی از تن و جان و روان و جگر و کلی و طایفه اندام‌های داخلی بدن است. بخش چهارم درباره بیان همان و دستاویز است که به علت افتادگی تشنه‌ها ناقص مانده است. اندیشه‌های زادسیرم سه نسخه در دست است.

دادستان دینی - برادر زادسیرم به نام منوچهر که خود را پیشوای زرتشتیان فارس و کرمان می‌خواند دو نوشته دارد یکی نام دادستان دینی در ۲۸۶۰ واژه و ۱۰۰۰۰ نام‌های منوچهر در ۹۰۰۰ واژه که هر دو هم خالی از لطف نیست.

گمان مشکون - اثر مشهور دیگر گذارش گمان مشکون است. این اثر نیز در قرن سوم هجری به دست سردانی فرخ فرزند هم‌مرداد نگارش یافته و تنها بخشش از متن پهلوی آن در دست است. در این کتاب نویسنده از دین زرتشت دفاع و از دین‌های دیگر انتقاد میکند. در این کتاب فصلی آن به اسلام و فرقه معتزله افخته‌ها من یاخته است و نویسنده که گویا در آغاز مانوی بوده میگوید چنین آئین زرتشتی را از راه خود پذیرفتن دریافت و آنرا برگزیده است. این کتاب از نظر زبان پهلوی بسیار فصیح است و درباره آن گفته شده است «عناظر عقلی و نقلی دین زرتشت را از هر کتاب دیگر برجسته‌تر بیان میکند»